

PAPER DETAILS

TITLE: Atatürk Döneminde Toplumı Dönüştürmenin Aracı Olarak Cumhuriyet Gazetesinin
Düzenlediği Güzellik Yarışmaları

AUTHORS: Mehmet GÜNDÜZ

PAGES: 58-79

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2164712>

Atatürk Döneminde Toplumu Dönüştürmenin Aracı Olarak Cumhuriyet Gazetesinin Düzenlediği Güzellik Yarışmaları

Beauty Contests Organized by Cumhuriyet Newspaper as a Tool for Transforming the Society in Atatürk's Era

Mehmet GÜNDÜZ^{ID}

Öz

1925 yılına gelindiğinde Türkiye'de siyasi anlamda muhalefet neredeyse tamamen saf dışı bırakılmıştır. Ülkenin yöneticileri düşündükleri birçok yeniliği hızlıca hayata geçirmeye başlamıştır. Bu süreçte sosyal hayatı Batı değerleri çerçevesinde yeniden düzenlemek için birçok adım atılmıştır. Bu adımlardan bazıları kadın ve aile konularında atılmıştır. Kadının görünümünü ve statüsünü değiştirmenin en önemli basamaklarından birini güzellik yarışmaları oluşturur. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu araştırmada betimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 1925-1933 yılları arasında Türkiye'de Cumhuriyet gazetesi tarafından düzenlenen güzellik yarışmaları incelenmiştir. Bu çalışmada cumhuriyet rejiminin güzellik yarışmalarını hangi düşünce ve amaçla düzenlediği üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu yarışmaların Türkiye'de oluşturulmak istenen kadın imajına nasıl hizmet ettiği ve bu yarışmalarla Batıya verilmek istenen mesaj irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güzellik Yarışmaları, Cumhuriyet, Keriman Halis, Kadın, Toplumsal Dönüşüm.

Abstract

By 1925, political opposition was almost completely eliminated in Turkey. The rulers of the country have began to implement many innovations they thought of rapidly. In this process, many steps were taken to reorganize social life within the framework of Western values. Some of these steps were taken on women and family issues. One of the most important steps in changing the appearance and status of women is beauty contests. A descriptive analysis method was used in this study, in which the qualitative research approach was adopted. Within the scope of the research, the beauty contests organized by Cumhuriyet newspaper between 1925-1933 in Turkey were examined. In this study, it is focused on the idea and purpose of the republican regime organizing beauty contests. In addition, how these competitions serve the image

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, E-posta: mehmetgunduzdr@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4642-4189

of women to be created in Turkey and the message to be given to the West with these competitions are examined.

Keywords: Beauty Contests, *Cumhuriyet*, Keriman Halis, Women, Social Transformation.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin savaş meydanlarda aldığı yenilgiler ilk olarak askeri alanda ıslahat hareketlerine zemin hazırlamıştır. Zamanla askeri alan dışında da birçok ıslahat yapma ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu durum beraberinde birçok tartışmayı da getirmiştir. Bu tartışmalardan biri de kadının statüsü ile ilgilidir. İmparatorluktan cumhuriyete geçişle kadınlar modernlik projelerinin vazgeçilmez parçaları olmuştur (Akşit, 2005, s. 219). İkinci Meşrutiyetle birlikte ana rolünün ön planda olduğu ve erkekle eşit yeni tip kadın idealize edilmeye başlanmıştır. Milliyetçilik yönü ağır basan yeni kadının Batının modalarını taklit etmemesi, ilim ve fennini taklit etmesi gerekiyordu (Aktaş, 1989, ss. 177-178). Osmanlı döneminden başlayarak erken Cumhuriyet dönemi ile devam eden modernleşmeden yana olanlar ile modernleşmeye karşı olanlar arasında birçok tartışma yaşanmıştır. Özellikle aile ve kadın konusunda farklı fikirler ortaya konulmuştur. Ancak bu farklı fikirlere rağmen aralarında ataerkil bir bakış açısının hâkim olduğunu söylenebilir.

Cumhuriyetin ilanından sonra genel olarak pozitivizm, pragmatizm, rasyonalizm ve realizmden beslenen Türkiye'nin üst yönetici kadrosu Batı modernleşmesini esas almış ve bu amaçla kültürel bir değişim programı uygulamak istemiştir. Yeni rejimin hayata geçirilmesi ve temel değerlerinin halka benimsetilmesinde basına önemli rol biçilmiştir. Yeni rejimin varlığının süreklilik kazanmasını sağlayacak yönde mesajların halka iletilmesinde, gündelik hayat ve yaşam tarzlarında yaşanan değişimin toplumun geniş kesimlerine aktarılması ile benimsetilmesinde basın kullanılmıştır (Güngör, 2010, s. 10). Bu dönemde toplumda Batı değerlerine uygun değişimin en önemli göstergelerinden biri kadının toplumdaki rolünün değişmesi olarak görülmüş ve Türk kadını modernleşme sürecinin vitrinini oluşturmuştur. Deniz Kandiyoti'ye (1997) göre Ortadoğu ülkeleri arasında Türkiye, kadın hakları meselesini erken tarihte, açık ve yaygın biçimde ele alan tek devlettir (s. 67).

Türkiye'de özellikle İkinci Meşrutiyet döneminde kadın hareketlerinin yoğunlaştığı söylenebilir. Bu dönemde pek çok kadın dergisi yayın hayatına girmiştir (Keçeci Kurt, 2015, s. 1074). Bu dergiler farklı açılardan kadın ile ilgili konular üzerinde durmuştur. İkinci Meşrutiyet döneminde daha çok milliyetçiliğiyle ön plana çıkarılan kadınlar, Milli Mücadeleye etkin bir şekilde katkıda bulunmuşlardır. Ancak Halide Edip, Latife Hanım, Nezihe Muhittin yeni Cumhuriyet'in öncü siyasal kadrolarından ve dolayısıyla devlet yönetiminden ve yeni siyasal kuramlarından (başta TBMM ve CHF) dışlandıktan sonra sessiz ve suskun kalmışlardır. Bu kadınlar ile Cumhuriyet'in kurucu erkekleri arasında devlet rejimi ve toplum modeli ile ilgili çok ciddi ideolojik ayrımlar olmamasına rağmen bu duruma maruz kalmışlardır (Sancar, 2012, s. 157).

Cumhuriyet Döneminde Kadın

Türkiye Cumhuriyeti'nin ideal kadın tipinin kökleri, kadının ailede, toplumda ve devlet idaresinde erkeğiyle eşit koşullara sahip olduğu, aynı sorumluluğu taşıdığı İslâmiyet öncesi Türk toplumlarına kadar uzanır. Çalışkanlığı ve üretkenliğiyle hayatı erkeği ile paylaşan Anadolu kadını, onun devamı

olarak görülmüştür (Arat, 1998, s. 78). Nitekim yeni rejim üzerinde düşünceleri etkili olan Ziya Gökalp, Türk kadınıyla ilgili düşüncelerini İslâm öncesi göçer Türk kavimlerinde erkek-kadın eşitliği üzerinde temellendirmiştir (Durakbaşı, 1998, s. 36). Celal Nuri ise İstiklâl Savaşı'nda kadınların da savaşarak kendilerini ispatladıklarını ve TBMM'ye seçilmeyi hak ettiklerini dile getirmiş, ancak bunu hak edenlerin İstanbul kadınları değil, Anadolu kadınları olduğunu belirtmiştir. Böylelikle Millî Mücadelenin kadınları yeni devletin yönetim kademelerinin dışında bırakılmış, yerine yeni kadın tipleri üretilip eğitilerek kamusal rol model olarak sunulmuştur (Sancar, 2012, ss. 159-172). Kemalist reformların öngördüğü modern kadın, işinde eğitilmiş meslek kadını, kulüp ve dernek faaliyetlerine katılan örgütçü kadınlar, iyi eğitilmiş anne ve eş, balolarda iyi dans edebilen modayı izleyen dışı kadın gibi farklı imajları birleştirerek kurulmuştur (Durakbaşı, 1998, s. 46). Cumhuriyetin kurucu kuşağının kadınları ulusun yaratıcıları, etken bireyler, siyasi failler olarak görmediğini söyleyen Yaprak Zihnioğlu (2003), Kemalist yaklaşımın kadınların toplumdaki rolünü "vatana asker/evlat yetiştiren anneler" olarak tanımlandığını belirtmiştir (s. 22). Atatürk'ün kadınlara yeniden üretim güçleri olarak büyük önem verdiğini söyleyen Zehra F. Arat (1998) ise Atatürk'ün söylevlerinin hiçbir yerinde "kadın hakları" deyimine rastlanılmadığını belirtmiştir (s. 53). Mustafa Kemal Atatürk'e göre Türk kadınının aydın, erdemli, ağır ve gururlu olması gerekirdi. Kemalistlerce "Anadolu" kadını motifinin desteklendiği ve yeni yetiyecek nesillere dayalı bir tasarımla Atatürk'ün "elinde tuttuğu kadın" cumhuriyet kadını olarak topluma sunulmuştur (Zihnioğlu, 2003, ss. 226-228).

Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak Kemalist seçkin kadınların çeşitli yardım cemiyetlerinde yaptıkları faaliyetlerin Ulusal Türk Kadını imajının oluşumuna katkıda bulunduğunu dile getiren Cihan Aktaş (1989), ulusal kadın kimliğinin kazanımı açısından sorunun temelde dünya kadınlarıyla hak-hukuk kıyaslamaları olmadığını; asıl amaçlananın yeni kadının İslâmilik vasfının kaybedilmesi olduğunu; bunun için de İslâm etkisi öncesi kadının durumunun önem kazandığını söylemiştir (s. 135). Bu yüzden örtü Ulusal Türk Kadını imajı açısından, gözden çıkarılan veya bütünüyle göz ardı edilen, aleyhinde kampanyalar düzenlenmesi ilericilik sayılan bir sorun olarak kaldı. Nitekim Atatürk, 31 Ocak 1923'te İzmir'de yaptığı bir konuşmada kasaba ve şehirlerde yabancıların dikkatini en çok tesettürün çektiğini belirttikten sonra örtünmüş kadınlara bakanların kadınlarımızın hiçbir şey görmediğini düşünmektedir diyerek; "şekl-i tesettür kadını hayatından, mevcudiyetinden tecrit edecek bir şekilde olmamalıdır" sözüyle bu konuyla ilgili görüşünü ortaya koymuştur (Arsan, 1959, s. 87). Hakikaten Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni devletin modernliğinin en etkileyici şekilde tanıtımının simgesi haline gelen kadın, bayrak taşıyan şortlu, okul önlüklü, asker üniformalı genç kızlar ya da balolarda dans eden tuvaletli kadınlar imgeleri yoluyla yansıtılmıştır (Kandiyoti, 1997, s. 216).

1925 yılına gelindiğinde siyaset, eğitim ve hukuk alanında yapılan inkılapları sosyal hayatı düzenleyen inkılaplar takip etmiştir. 25 Kasım 1925'te kabul edilen "Şapka Devrimi Kanunu" sosyal hayatı düzenleyen en önemli inkılaplardan biridir. Şapka ile gerçekleştirilmeye çalışılan sadece bir görünüm değişikliği değil, yeni bir kültür yani yeni bir insan tipi oluşturmaktır. Şapka "toplumdaki egemen insan tipini" değiştirmenin ve yenisini inşa etmenin simgesi olarak anlam kazanmıştır (Ertunç, 2004, s. 153). Yasa sonrası fes yasaklanmış ama çarşaf giyilmesini yasaklayan hiçbir yasa çıkarılmamıştır. Fakat bazı şehirlerde alınan kararlarla kadınların çarşafı olarak sokağa çıkmaları

yasaklanmıştır. Trabzon'da İl Genel Meclisi 1926'da oy birliği ile aldığı kararda çarşafın sakıncaları, özellikle kötü niyetli kadınların kendilerini gizlemek için çarşafı kullandığını ileri sürerek polisin çarşafı gördüğü herkesi en yakın karakola götürmesi konusunda emirler vermiştir. Ayrıca çarşaf lehinde propaganda ve konuşma yapanlara da cezalar uygulanmıştır (Özkaya, 1990, ss. 533-536).

Cumhuriyetin kurucu kadrosu, gelecek nesilleri yetiştirecek bir anne ve eş olarak giyimi, dış görünüşü, yaşam tarzı, davranışları ve eğitimiyle Batıyla uyumlu bir Türk kadını idealize etmiştir (Yıldız, 2019, s. 70). Halkın dünyasını şeklen dahi olsa değiştirmenin ne kadar zor olduğunu farkında olan Mustafa Kemal Atatürk, kadın ve aile gibi konularda yapılacak değişikliklerin zor olacağını biliyordu (Gönlül, 1988, s. 904). Çünkü kadın ve aileye müdahalenin en üst düzeydeki değerlerden olan namusa müdahale olarak algılanacağını farkındaydı (Göksel, 1984, s. 231). Bundan dolayı Mustafa Kemal Atatürk, kadının görünümünü değiştirmeye yönelik girişimleri kısmen zamana yayarak gerçekleştirmeyi daha uygun görmüştür. Bu amaçla halkın hassasiyetini ölçmek için pilot bölgeler seçilmiştir (Doğramacı, 1985, s. 115). Yurt gezilerinde Avrupalı görünüme sahip kadınlar bilhassa gezi heyetine dâhil edilmiş ve kadınların tiyatrolarda rol almaları sağlanmıştır (Ahmad, 2002, s. 108). Bu dönemde bazı kız çocuklarının özellikle belirli alanlarda yetiştirilerek toplumdaki diğer kadınlara rol model olması amaçlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk bu amaçla Afet İnan ve Sabiha Gökçen'i evlat edinmiş ve onları özel ihtimamla yetiştirmiştir (Göksel, 1984, s. 231). Yeni yönetim ideal ve inançları doğrultusunda Türk kadınına yeni bir görüntü vermeye çalışmıştır. Bu amaçla güzellik yarışmalarını kadının görünümü ve statüsünü değiştirmek için bir araç olarak kullanmıştır. Kadını görünür yapmanın en kolay yollarından biri olan güzellik yarışmalarıyla Türk kadınının ne kadar modernleştiğinin hem yurt içinde hem de yurt dışında gösterilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Türk kadının yaşadığı değişimin gösterilmesi Türklerin de Batılılar kadar modern olduğunun bir göstergesi olarak sunulmuştur. Böylelikle güzellik yarışmaları Batı tarafından kabul edilme isteğinin ve legalleşmenin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetçi modernistlerin gözünde bu yarışmalar cinsel ahlak meselesi değil, Batı ile girilen bir tür rekabet olarak algılanmıştır. Güzellik yarışmaları Batı'ya benzeme ve Türk ulusunun tanıtımına hizmet eden bir ideolojik kurgu ögesi haline dönüşmüştür (Sancar, 2012, s. 242).

Güzel, Güzellik ve Güzellik Yarışmaları

Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karştı olan şeyler güzel olarak tarif edilmektedir. Ayrıca bu kavram, bakıldığında memnun olunan, kişiye keyif veren unsurların kalitesi ve türünün mükemmel bir örneği olan şeyler için de kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu ise güzelliği "estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik", "okşayıcı söz veya davranış, iyilik, yumuşaklık", "ahlak ve fikrî nitelikleriyle hayranlık uyandıran şey" ile "güzel olan bir kimsenin niteliği" olarak tanımlamaktadır. Güzellik yarışması ise aynı kurum tarafından "yalnız yüz ve vücut güzelliğinin ölçü olarak kabul edildiği yarışma" olarak tanımlamıştır (TDK, t.y.). Tarih boyunca güzellik yarışmaları daha çok kadınların fiziksel olarak çekiciliklerinin değerlendirildiği yarışmalar olarak algılanmıştır.

Estetik ve güzellik kaygısı, tarih boyunca genel olarak kadınlar üzerine odaklanarak gelişmiş ve genellikle güzelliğin ifadesinde, kadın algısından hareket edilmiştir. Bu açıdan kadın güzelliğin de sembolü haline gelmiş ve 20. yüzyıla gelindiğinde hangi kadının daha güzel olduğunu tespit etmek için yarışmalar düzenlenmeye başlanmıştır (Kocakaya, 2009, s. 68). Güzel görünme olgusu özellikle modern dönemle birlikte “dış güzellik” olarak algılanan sorunlu bir alan haline gelmiştir. Kültürden kültüre değişen güzellik kavramının daha çok kadınlara yüklenmesi, kadını estetik kaygılara sürüklemiş ve kadını yaşamdan alıkoymasından dolayı bir sorunsala dönüşmüş durumdadır. Özellikle kapitalizmin desteklediği tüketim ekonomisi kadınlara güzellik olgusunu dayatmaktadır (Burunsuz, 2015, s. 1). 20. yüzyılın ilk yılları, bedenle ilgili, dolayısıyla ahlâk, cinsellik, ırk vs. gibi konularda, artık eski görüşlerin geçerliliğinin kalmadığı bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan gelişmenin yanı sıra 1921’de “Miss America” güzellik yarışmasının düzenlenmesi, güzel bedenin aynen eski Yunan’daki gibi kutsandığının ve kurumsallaştığının bir göstergesidir. Aynı şekilde modernleşen ulusların da Batı medeniyetine dâhil oluşlarının sembolik bir göstergesi olarak hemen güzellik yarışmaları düzenlemeleri, kurumsal olarak güzel beden imgesinin modern toplum için önemini göstermektedir. Bu yıllarda sadece güzel kadın bedeni değil, eski Yunan’daki imgeleri hatırlatacak tarzda, güzel ve güçlü erkek bedeni de adeta kutsanmıştır. Yani modern beden, adeta çevrimsel bir geriye dönüşle eski Yunan’ın ideal güzel beden imgesine geri dönmüştür. 1896’da Olimpiyat oyunlarının tam bin beş yüz yıl sonra yeniden düzenlenmesi de bunu sembolize eden başka bir örnektir (Şişman, 2003, ss. 26-27).

Güzellik olgusu her zaman subjektif bir yargıyı içerse de güzellik yarışmaları Türkiye’de Batılılaşma, modernleşme gibi kavramsallaştırmaları da barındırmaktadır. Bu açıdan güzellik yarışmaları Türkiye’de çok tartışılan toplumsal yeniden dönüşümün simgesi olarak incelenebilecek bir kavramdır. Güzellik yarışmaları ve buna gösterilen tepkiler güzelliğin bile nasıl politığe konu edildiği, basının nasıl bir araç olarak kullanıldığının görülebileceği bir örnektir (Kocakaya, 2009, ss. 1-2). Atatürk döneminde düzenlenen güzellik yarışmaları estetik kaygıdan öte ulusal bir özgüveni ortaya koyan bir kavramdır. Bu kavram çoğu zaman millî vazife, namus, onur ve Türk kadınının gururu gibi kavramlarla eklemlenmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada betimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 1925-1933 yılları arasında Türkiye’de *Cumhuriyet* gazetesi tarafından düzenlenen güzellik yarışmaları incelenmiştir. Türkiye’de güzellik yarışmalarıyla ilgili yapılmış çeşitli akademik çalışmalar bulunmaktadır. Çalışma ile ilgili gerekli literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada kullanılan Türk gazetelere Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi gazete arşivi ve *Cumhuriyet* gazetesi arşivinden ulaşılmıştır. Yabancı gazete ve dergilere ise ilgili ülkenin millî kütüphanelerinden ulaşılmıştır. Çalışmada yeni kurulan cumhuriyet rejiminin güzellik yarışmalarını hangi düşünce ve amaçla düzenlediği, bu yarışmalardan elde etmeyi düşündüğü faydalar ile yarışmaların Türkiye’de oluşturulmak istenen kadın imajına nasıl hizmet ettiği ve bu yarışmalarla Batıya verilmek istenen mesaj üzerinde durulmuştur.

Cumhuriyet Gazetesi ve Güzellik Yarışmaları

Kadının statüsünü değiştirmeye yönelik önemli adımlardan birini “Güzel Bacak” yarışmaları oluşturmaktadır. Bu yarışmalar güzellik yarışmalarının öncüsü olarak görülebilir. İlki 4 Eylül 1925’te düzenlenen yarışmaya dört kadın katılmıştır. Bu yarışma Mustafa Kemal Atatürk’ün Kastamonu’da şapka giydiği ve şapka ile ilgili tartışmaların yaşandığı günlere denk gelmiştir. *Cumhuriyet* yarışmaya katılan kişi sayısının az olmasının sebebinin “İstanbul’da güzel bacak ve baldırların” az olmasından değil kadınların yarışmaya katılmaya cesaret edememesinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Bu yarışmayı Enise Hanım isminde Amerika Koleji’nde okuyan bir kız kazanmıştır (“Memleketimizde İlk Defa...”, 1925, s. 1).

Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği yarışma dışında *Vakit* gazetesi de güzel bacak yarışması düzenlemiştir. “En güzel bacak kimin?” sloganıyla yola çıkan *Vakit* bu işi daha ciddiye almıştır. Okuyucularından birçok mektup aldığını iddia eden gazete, yarışmacıların müstear isimle de yarışmaya katılabileceklerini belirtmiştir. Verdiği örnek şablon üzerinden yarışmaya katılacak kızlardan bacak bileğinin kalınlığı, baldır kalınlığı, diz kapağının kalınlığı, bacağın kalınlığı, bacak bileğindeki kemikten dize kadar olan uzunluğu ve dizden bacağın belde nihayetlenen kemiğe kadar olan uzunluğun ölçüleriyle birlikte etekleri asgari dört beş parmak yukarıda olmak üzere çoraplı veya çorapsız bacaklarının iki fotoğrafını göndermelerini istemiştir (“İstanbul En Güzel...”, 1931, ss. 1-2). *Vakit* gazetesinin şartname ile birlikte verdiği kadın fotoğrafına bakıldığında yarışmanın, indirgemeci, kadınların erkek bakış açısından ve onların beğenisinin birer metası olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Çeşitli mükâfatlar vereceğini belirten gazete dünyadaki farklı sinema oyuncularının fotoğraflarını yayınlarak başvuruları artırmaya çalışmıştır (“Güzel Bacaklı Hanımlar”, 1931, ss. 1-2). Birinciliği kazanacak olan kıza bir yıl boyunca her hafta bir ipek çorap vereceğini açıklayan gazete, 8 Ocak 1931’den sonra her gün aday olan bir kızın bacak fotoğraflarını yayınlamıştır. Ayrıca okuyucuların ilgisini çekmek için de yarışmacıların isimlerinin yer aldığı numaralı kuponlar vermiş ve okuyuculardan destekledikleri kıza kuponlarla oy vermelerini istemiştir. Darülfünun hocalarından bazılarının toplumun ahlakını bozduğu gerekçesiyle bu yarışmaları eleştirmesi karşısında *Vakit* sert tepki göstermiştir (“Müsabakaya İştirak İçin...”, 1931, ss. 1-5).

1928 yılında ise “İstanbul Kraliçeliği” adıyla bir güzellik yarışması düzenlemiştir. Bu yarışma Amerika Birleşik Devletleri’nde de haber konusu olmuştur. *The Evening Star* gazetesi Türkiye’nin ilk güzellik yarışmasının ulusal ilgiyi çektiğini ve kraliçenin 150 dolar ödül kazandığını yazmıştır. Gazete eski imparatorluk haremının örtülü kadınlarının tuhaf bir taç giyme töreninde seyredildiği yorumunda bulunmuştur (“Turk Beauty Wins...”, 1928, s. 40). Aynı gazete 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Türk kadının yaşadığı değişimi kadın kıyafetleri üzerinde göstermiş ve Türk kadının şu an Paris modasıyla giyindiğini belirtmiştir (“The Changing Styles...”, 1925, s. 108).

Cumhuriyet gazetesi 1929-1933 yılları arasında beş Türkiye Güzellik Yarışması düzenlemiştir. Bu yarışmaların amaçlardan biri Türkiye’de kadının değişen ve modernleşen yüzünü başta Türk ve Batı toplumları olmak üzere dünya toplumlarına göstermekti. Kadını bedeniyle görünür kılan bu girişimler, kadın modernleşmesi açısından önemli bir adım olarak sunulmuştur (Yıldız, 2019, s. 70).

Güzellik yarışmalarını sadece gazetenin bir tasarrufu ve tercihi olarak görmemek gerekir. Çünkü Türkiye’de resmi ideolojinin sözcüsü durumundaki *Cumhuriyet* gazetesinin bunu yöneticilerin izni, teşviki ve/veya talebi dışında yapması dönemin basın rejimi ve yönetimi göz önüne alındığında pek mümkün görünmemektedir. Bu açıdan yarışmanın dönemin kadına yönelik projelerinden biri olduğu söylenebilir. Gazete güzellik yarışmalarını memleketin en önemli meselesi gibi manşetlere taşımıştır. Batılılaşma ve çağdaşlaşmanın bir simgesi olarak düzenlenen bu yarışmalar, Türk kadınının hürriyet hareketinde de bir adım olarak kabul edilmiş ve halka böyle sunulmuştur (Bizim Aile, 1998, s. 12).

1929 Yılı Güzellik Yarışması

Yarışmayla ilgili ilk duyuru 4 Şubat 1929 tarihinde yapılmıştır. “Türkiye’nin en güzel kadını acaba kimdir?” sorusuyla başlayan duyuru metninde bütün dünyada kadınların memleketlerinin güzellik kraliçesi olarak seçildiği belirtilerek Türkiye’de neden bir güzellik kraliçesinin olmadığı sorulmuştur. Her yıl bütün memleketlerden gelen kraliçelerin Amerika’da toplandığı ve Türkiye’nin de burada temsil edilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Türk kadınlarının Avrupa ve Amerika kadınları kadar güzel olduğunu ifade eden *Cumhuriyet*, “Öyle ise bizim memleketimizde niçin böyle bir yarışma yapılmıyor?” sorusu sormuştur. Gazetede Avrupa ve Amerika’da seçilen kraliçelerin sinema veya tiyatro yıldızı olduğu, şöhret ve para kazanarak zengin ve müreffeh hayat yaşadıkları yazılmış ve Türkiye’nin de acilen bir güzellik kraliçesi çıkarmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur (“Aynı Şeyi Biz...”, 1929, s.1). Duyuru ile halkın dikkati bu konu üzerine çekilmeye çalışılmıştır. Mesele ötekiler ve biz düşüncesi altında millî bir mesele olarak sunulmuştur. *Cumhuriyet*, bu eksikliğe dikkat çektikten sonra Türkiye güzelinin uluslararası yarışmaya katılmasına öncülük yapmak istediğini yazmıştır.

Avrupa ve Amerika’da düzenlenen güzellik yarışmalarının bir benzerinin Türkiye’de de yapılmasının Türk kadınının ve Türkiye’nin dünyaya tanıtılmasında önemli bir fırsat olacağını iddia eden gazete, Türk kadınının güzelliğiyle meşhur olduğunu ifade etmiş ve güzellik yarışmasına kızların katılmasını teşvik etmiştir. Güzellik yarışmasının önemli bir mesele olduğu ve böyle bir yarışmaya *Cumhuriyet*’in ön ayak olup masrafları karşılayacağı ifade edilerek ekonomik sebeplerden dolayı bu yarışmaya katılmak istemeyenlerin de yarışmaya katılması hedeflenmiştir (“En Güzel Türk Kadını”, 1929, s. 1). Türk kızlarının bu yarışmaya katılması için tüm alt yapı hazırlıklarını yapan *Cumhuriyet*, Türkiye’nin kraliçesini bulmaya kararlı olduğunu açıkça ifade etmiştir. “Türkiye’nin en güzel kadını kimdir?” başlığıyla verdiği haberde gazete, güzellik yarışması konusunun okuyucuları arasında büyük bir alaka uyandırdığını iddia etmiştir. Meselenin en mühim kısmını halletmek için büyük bir teşebbüse karar verdiklerini söyleyen gazete, bunun için 16-25 yaşları arasındaki kızlar arasında bir yarışma düzenleyeceklerini yazmıştır (“Müsabaka Şeraitini...”, 1929, s. 1). Böylelikle gazete yarışmanın ilk şartını da halka duyurmuştur.

Şubat 1929 boyunca güzellik yarışmasının “büyük, mühim ve ciddi bir yarışma” olduğuna dair yazılar yayımlayan gazete, yarışma hakkında okuyucularından fikir istemiştir. Böylelikle okuyucuları bu meselesinin içine çekmeye çalışan gazete konunun gündeme gelmesi için çaba göstermiştir. Gazetenin amacı halkın yarışmaya olan ilgisini artırmak ve yarışmayı halka mal etmektir. Güzellik

yarışmalarının Amerika'da ve Avrupa'nın birçok ülkesinde düzenlenmekte olduğunu ısrarla anlatan gazete, dünya güzellik yarışmasına Türkiye'nin katılmasının önemi üzerinde durmuş ve Türk kadının güzelliğinden bahsetmiştir. "En güzel Türk kıızı kimdir?" başlığıyla yayımladığı haberde *Cumhuriyet*, genç kızlar arasında bir yarışma başlattıklarını ve her genç kızın bu yarışmaya katılma hakkının olduğunu söylemiştir. Yarışmanın hedef kitlesini aile kızları olarak tespit eden gazete yarışmaya kimlerin katılabileceğini şöyle açıklamıştır:

1. "Yarışmamıza *sinni asgari (15) olmak üzere her genç kız iştirak hakkına haizdir.*
2. *Yarışma yalnızca yüz güzelliği yarışması değildir. Endam tenasübü de şarttır.*
3. *Yarışmaya her namuslu Türk kıızı, iştirak edebilir. Irk, din ve mezhep farkı aranmaz.*
4. *Bar kadınları yarışmaya iştirak edemezler.*" ("Genç Kızlar Arasında...", 1929, s. 1).

Devam eden sayılarda güzellik yarışmasının öneminden ve Türk kadınlarının bu yarışmaya katılmasının gerekliliğinden söz eden gazete, kızların yarışmaya katılmasını teşvik için "En Güzel Türk Kadını", "Türkiye'nin en güzel kadını kimdir?" ve "En güzel Türk kıızı kimdir?" gibi dikkat çekici başlıklar kullanmaya özen göstermiştir. Yarışma şartlarına bakıldığında güzellik yarışmasının hitap etmek isteği kesimin bar ve nevi kızların olmadığı aksine sıradan aile kızları olduğu görülmektedir. Yarışmaya katılım şartları arasında namuslu olmanın özellikle sayılması ve vurgu yapılmasının altında halkın bu tür yarışmalara olan bakış açısını olumluya çevirme düşüncesi yatmaktadır. Çünkü namus toplumda en üst düzeyde sayılan değerlerden olduğundan bu değere olan saygı özellikle ifade edilmiştir. Yarışmada esas olanın sadece beden güzelliğinin sergilenmesi olmadığı, güçlü Türk kadını imajını oluşturmak olduğu görülmektedir.

Adaylardan 9x12 ebadında fotoğrafla yarışmaya başvurmalarını isteyen gazete, isimlerinin açıklanmasını istemeyen adayların sebebini bildirmeleri kaydıyla isterlerse takma ad kullanabileceklerini belirtmiştir. Son başvuru tarihi 25 Mart 1929 olarak ilan edilmiştir. Yarışmaya memleketin her tarafındaki kızların katılması düşünülmüştür ("Genç Kızlar Arasında...", 1929, s. 1). 7 Mart 1929'dan itibaren başvuruda bulunan adayların fotoğraflarını yayımlanmaya başlayan gazete ilk olarak Necla Refik Hanımın fotoğrafını yayımlamıştır ("Güzellik Müsabakamız", 1929, s. 1). Okurlarından adayların fotoğraflarını toplayıp yarışmaya fikirleriyle destek olmalarını isteyen gazete yarışmaya hakem olarak oy gönderecek okurlara çeşitli ödüller verileceğini ilan etmiştir. Böylelikle halkın güzellik yarışmasına olan ilgisi artırılmak istenmiştir ("Güzeller Resimlerinizi Gönderiniz", 1929, s. 1). Yarışmaya fotoğraf gönderip fotoğrafları iyi çıkmayan katılımcılarla gazete aracılığıyla iletişim kurulmuş ve adaylardan nasıl bir fotoğraf istenildiği açıklanmıştır ("Güzellik Müsabakası", 1929, s. 1).

Yarışmaya katılanların fotoğrafları 7 Mart 1929 ve 11 Haziran 1929 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Yarışmaya başvuran adayların isimleri şöyledir: Necla Refik Hanım, Refika İsmail Hanım, Matmazel Duega (Dovegua), Hicran Hanım, Matmazel Mortinyi, Mahmure Hanım, Sacide Hanım, Bedriye Hayri Hanım, Selma Halil Hanım, Sermin Hanım, Feriha Tevfik Hanım, Meri Karakaşyan, Perizat Hanım, Turan Hanım, Matmazel Vilayet Çükriye, Nermin Hikmet Hanım, M.A. Hanım, Melek Arslan Hanım, Nilüfer Rıza Hanım, Seniha İbrahim Hanım, Güneş Hanım,

Yelda Hanım, Ümit Hanım, S.S. Hanım, N.H. Hanım, M. Hanım, Esma Halil Hanım, Şerife İsmail Hanım, Vergine Menase Hanım, Şehriban Ekrem Hanım, Senime Hanım, Seniye Hanım, Rezan Hanım, M.P. Hanım, Yıldız Hanım, Makbule Sevim Hanım, Matmazel E.B., Suzan Hasan Hanım, Matmazel D.B., Matmazel Devecoki, T. Hanım, Cahide Hanım, Matmazel Polet, Ayten Hanım, Leyla Hanım, Matmazel T. T., Meliha Mehmet Hanım, Jale Hanım, M. R. Hanım, Şükran Hanım, Leman H., Vedia H., H. Sevim H., Hadiçe Nuri H., Eliz Vartanyan H., Müzehher Rıza H., Acile Hibemet Hanım, Suphiye Mustafa H., Nalan Fikret H., Meşkure H., Müzehher Ahmet H., Canan H., Nelli Dov H., Cemile İbrahim H., Mel. Aspasyam Kriki, Türkan Rasim H., Meliha Hanım, Saime Suzan H., Sabire H., Yıldız H., N. Kemal H., Hüsnü Aş Hanım, H. M. Hanım, Ümit Hanım, Nihal Hanım, Matmazel Lizet, Mihriman H., Matmazel Kayya, Melahat H., Rahşan H., Matmazel Nadya, Araski Hanım, Matmazel Lina Gren, Fahire Kasım H., Semahat H., Cihat H., Matmazel R., Matmazel Elsi Yuvanidi, Zehra Tevfik H., Zerrin H., Fahire Kazım H., Matmazel Rozantal, Matmazel Sofya, Semra Hanım, Perihan Hanım, Matmazel Madlen, Matmazel Ninan, Beyhan H., Necla Rıza H., S. Sevdâ H., Sıdika Sahih H., Matmazel Meri, Nezihe Mehmet H., Leyla H., H. Nazlı Hanım, Matmazel Eleni, Gül Hanım, Matmazel Fifi Maraşlı, Matmazel Handt, Melike Hanım, Jale Hanım, Muazzez Hanım, M. Eleni Lagudaki, Nezihat Cemil Hanım, Gülseren H., Perihan Mustafa H., Masume H., Matmazel Marika, Mualla Suzan Hanım, Matmazel X., Celile Hanım, Siyah İnci H., Huriye H., Hikmet H., ve Nezahat H.

Yarışmaya 25'i gayrimüslim, 100'ü Müslüman olmak toplam 125 kişi başvurmuştur. 1 Ağustos 1929'da açıklanan sonuçlara göre Mualla Suzan 1121 oyla birinci seçilmiştir. Yarışmada 400'ün üzerinde oy alan 48 adayın büyük jüri önüne çıkmasına karar verilmiştir. Yarışmanın jürisinde Abdülhak Hamit Tarhan ve eşi Lüsyen Hanım, Halit Ziya Uşaklıgil, Peyami Safa, Cenap Şahabettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, İbrahim Çallı, Vasfi Rıza Zobu, Zekeriya ve Sabiha Sertel, Namık İsmail, Nazmi Ziya Güran, Mesut Cemil Tel ve Bedi Muvahhit gibi dönemin ünlü isimleri yer almıştır. 2 Eylül 1929'da *Cumhuriyet*'in üst katında yapılan finalde Feriha Tevfik Hanım birinci, Semine Nihat ikinci, Matmazel Araski ise üçüncü seçilmiştir (Türkiye'nin İlk Güzeli, 1998).

Feriha Tevfik yarışmanın ardından çeşitli filmlerde rol almış ve plak doldurmuştur. Feriha Tevfik tiyatrodâ da yer almış ancak 1939'dan sonra sahnelerden tamamen ayrılmış ve bir daha dönmemiştir. Bunun sebebini "Memleketime sahnede çalışarak faydalı olmayı düşünüyordum. Fakat Darülbeydinin iç yüzünü gördükten sonra yüreğim cız etti, ümitlerim kırıldı. Ben bu hayal kırıklığına bunca yıl dayandımsa, sade ruhumdaki sanat ateşiyle tahammül ettim. Lakin bütün fedakârlıklarına rağmen, hiçbir zaman ne maddî, ne manevî bir karşılık bulmuş değilim." sözleriyle açıklamıştır ("1929 Türkiye Güzelliği...", 1929, s. 1).

Yarışmanın amacı gerçekte basının yoğun desteği altında Müslüman bir kızın topluluk önünde açılması ve o zamana kadar büyük bir titizlikle saklanılıp başkalarına gösterilmekten çekinilen vücuduyla bir topluluğun önünde "arz-ı endam" etmesinin sağlanmasıydı. Böylece iki amaç birden gerçekleştirilmiştir. Birincisi; "Güzellik yarışmaları ticari değil siyasal bir olaydı. Yenilik getirmenin, Avrupa'ya ve uygar dünyaya benzemenin başka yolu vardı." İkincisi; "Güzellik yarışmaları kısmen de kent alt orta sınıfının iffet taslamasını zayıflatmak ve bu sınıftan kadınlar arasında bir güven duygusu oluşturarak gelenekle olan bütün bağların kopartılmak istenmesidir." (Ahmad, 2002, s. 109).

Cumhuriyet'in düzenlediği yarışmaya tepkiler olmuş ancak gazete bu eleştirilere “Büyük bir ciddiyet ve samimiyetle başarılı biçimde yerine getirildikten sonra, bütün dünyada yapılmakta olan bu işten bizler kendimizi hiçbir neden olmaksızın neden mahrum edecektik? Hangi kusur, hangi hata Cumhuriyetçi Türkiye’yi dünyanın gerisinde tutabilirdi?” diyerek sert cevap vermiştir (“Güzellik Müsabakamız”, 1929, s. 1). Böylelikle kadının statüsünü ve görünümünü değiştirmeye yönelik ilk büyük girişim başarıyla sonuçlandırılmıştır.

1930 Yılı Güzellik Yarışması

İkinci Türkiye güzellik yarışmasının ilk elemesi 9 Ocak 1930’da yapılmıştır. *Cumhuriyet* kızları yarışmaya çekmek için “bugün meçhul bir kız iken yarın meşhur bir şahsiyet olmak fırsatı karşınızda duruyor” sloganını kullanmıştır. Ayrıca gazete yarışmayı “millî bir vazife” olarak lanse etmiştir. Yarışmaya 42 aday katılmış, finale 22 kız kalmıştır. Jüri Abdülhak Hamit, Köprülüzade Mehmet Fuat, Şükûfe Nihal, Hüseyin Rahmi gibi isimlerden oluşmuştur (“Kayıt Bugün Başlıyor”, 1930, s. 4). Jürinin ilk yarışmada olduğu gibi toplumun farklı kesimlerinden ve tanınmış kişilerden oluşmasına dikkat edilmiştir.

12 Ocak 1930’da yapılan finalde Mübeccel Namık Hanım birinci, bir önceki yılın birincisi Feriha Tevfik Hanım ikinci olmuştur. Gazete yarışmanın sonucunu “1930 Güzellik Kraliçesi: Mübeccel Namık Hanım” başlığıyla okuyucularına duyurmuş ve “güzellik ayıp bir şey değildir” demiştir (“1930 Güzellik Kraliçesi...”, 1930, s. 1). Mübeccel Namık Hanımın Fransa’da düzenlenecek Avrupa güzellik yarışmasına katılacağı gazetede yer almıştır. *Cumhuriyet* bu hazırlık sürecini tüm ayrıntılarıyla okuyucularına iletmiştir. Mübeccel Hanımın yerli mallarla yarışmaya hazırlandığını açıklayan gazete onun giyeceği iskarpini bile haber yapmıştır (“Kraliçe Paris’e Gidiyor”, 1930, s. 1-3). “Güzellik Kraliçemiz Mübeccel Namık Hanımın nasıl spor yaptığını öğrenmek isterseniz bugün çıkan Türk Spor mecmuasını alınız.” spotlarıyla reklam ve magazin haberleri yapılmıştır. Mübeccel Hanım ise spor yarışmalarına izleyici olarak katılmış ve kendisine çeşitli hediyeler verilmiştir (“Güzellik Kraliçemiz”, 1930, s. 1). Mübeccel Namık Hanım değişen ve Batılılaşan Türk kadının simgesi olarak kullanılmıştır. Batı tarzı giyinmesi, spor yapması, kendine bakması ve toplum içinde daha görünür olması sebebiyle Mübeccel Namık Hanım diğer Türk kadınları için örnek olarak düşünülmüştür. Güzellik yarışmalarına katılan adaylara ayrıca farklı firmalar çeşitli hediyeler vererek reklamlarını yapmıştır. Böylece güzellik yarışmalarına katılan kızlar reklamların bir unsuru haline gelmiştir.

Mübeccel Namık Hanım, 29 Ocak 1930’da, Fransa’da 5 Şubat 1930’da düzenlenen Avrupa güzellik yarışmasına katılmak üzere Paris’e gitmiştir (“Kraliçe Hareket Ederken”, 1930, s. 1). Burada kendisini Türkiye’nin Paris Büyükelçisi ziyaret etmiştir (“Paris Sefirimizin Kraliçeyi Ziyareti”, 1930, s. 1). Herkesin Paris’ten gelecek haberleri beklediğini belirten *Cumhuriyet*, “Mübeccel H. cennetten çıkan bir huridir” başlığıyla Paris’ten gelen bir telgrafı yayımlamıştır (“Paris’ten Telgraf”, 1930, s. 1). Dereceye girememiş olmasına rağmen gazete çeşitli sebeplerle Mübeccel Hanım hakkında çoğu sürmanşetten olmak üzere birçok haber yayınlamıştır. Mübeccel Namık Hanımın kilosu, belinin kalınlığı gibi konular üzerinden gazete 100 civarında haber yaparak, hem konuyu özellikle gündemde tutmuş hem de kadın bedeninin ölçülerini tartışmaya açmıştır.

Mübeccel Namık Hanım, kraliçe seçilmesinin üzerinden bir yıl geçmeden kraliçe olmasını anlattığı bir plak doldurmuştur. Bu plakta ilk Türkiye güzellik kraliçesi Feriha Tevfik Hanım da Mübeccel Namık Hanım'a eşlik etmiştir. Bir yüzünde Türkiye güzellik kraliçesi Mübeccel Namık Hanım tarafından "Soruldu Hep Fikirler", diğer yüzünde ise "Mübeccelim Ben" adlı eserler yer almıştır ("Güzel Bir Ses...", 1930, s. 5). Yarışmaya katılanların farklı alanlarda şöhret sahibi olduğu da böylelikle gösterilmiştir.

1930 Türkiye güzellik kraliçesi Mübeccel Namık Hanım, Brezilya'nın başkenti Rio de Janeiro'da düzenlenen dünya güzellik yarışmasının organizatörü Maurice de Waleffe tarafından *Cumhuriyet* aracılığıyla davet edilmiştir ("Mübeccel Hanım", 1930, s. 1;15). Dünya güzellik yarışmasında birinci gelecek güzele 500.000 frank mükâfat verileceği ve yarışmanın 7 Eylül 1930'da yapılacağı ilan edilmiştir ("Dünya Güzeli Kim?" 1930, s. 1). Yarışmaya katılacak adaylara kimlerin eşlik edeceği açıklanmış ve Maurice de Waleffe'den gelen telgraflar muntazaman yayımlanmıştır. Waleffe, güzellik yarışmasına katılacak kızlara peder, valide, birader, hemşire, amca ve dayı gibi akrabalarının eşlik edebileceğini ancak bunun dışında başka erkeklerle seyahat edemeyeceklerini belirtmiştir ("1930 Dünya Kraliçeliği", 1930, s. 1). Mübeccel Namık Hanım yapılan davet üzerine Amerika'daki güzellik yarışmasına katılmak için önce Paris'e gitmiş ve bu yolculuğu tüm ayrıntılarıyla *Cumhuriyet* tarafından halka duyurulmuştur. Halkın Mübeccel Hanımı görmek için trenin hareketinden bir saat evvel istasyon rıhtımını doldurmaya başladığını yazan gazete, muhabirlerin kraliçe ile konuşmak için birbirleri ile yarıştıklarını anlatmıştır. Mübeccel Namık Hanım yolculuk öncesi *Cumhuriyet*'e verdiği röportajda şöyle demiştir:

"Bu yarışmaya evvelkinden daha büyük bir emniyet ve ümitle iştirak ediyorum. Ruh ve mevcudiyetimin bütün isteği muzaffer olmakta ve toplamıyor ve gene bütün dikkat ve gayretim, memleketimin bana layık gördüğü teveccühü, dolaşacağım yerlerde asalet ve ulviyetle temsile çalışmak olacaktır. Vücut ve sıhhatimi soruyorsunuz? Bir bakın! Her zamandan daha güzel değil miyim? Biraz zayıflamanın bana daha ziyade yakıştığını söylüyorlar." ("1930 Kraliçemiz", 1930, s. 1).

1930 yılında Brezilya'da yapılan dünya güzellik yarışmasında Mübeccel Namık Hanım dereceye girememiştir. Mübeccel Namık Hanım, 1931 yılı sonunda, Irak mebuslarından Seyfullah Behnesavi ile evlenip Bağdat'a yerleşmiş, 60 yaşında ise İstanbul'da ölmüştür.

1931 Yılı Güzellik Yarışması

Uluslararası yarışmalardaki başarısızlık yarışmaya olan ilgiyi azaltmış olmasına rağmen *Cumhuriyet* yarışmaları düzenlemeyi sürdürmüştür. Gazete yarışmaya başvuruların Ekim 1930'da başlayacağını okuyucularına duyurmuştur ("1931 Kraliçeliği", 1930, s. 3). Güzellik yarışması için birçok firmanın nadide hediyeler verdiği ve başvuru süresinin az kaldığı belirtilerek acele edilmesi istenmiştir ("Güzellik Müsabakası", 1930, s. 1). Her gün farklı bir veya birkaç adayın fotoğrafını yayımlayan gazete "Güzeller, fırsatı kaçırmayın nadim olursunuz" diyerek başvuru sayısını artırmaya çalışmıştır ("Güzeller Fırsatı...", 1931, s. 1). Güzellik yarışmasıyla ilgili gazete mütemadiyen haberler yayımlamıştır. 15 Ocak 1931'e kadar toplam 71 adayın fotoğrafı gazetede yayımlanmıştır. Adaylar

arasından 20'si ön elemeyi geçmiştir ("1931 Güzellik Kraliçeliğine...", 1931, s. 1). Hakem heyetinin edip, şair, ressam, heykeltıraş, musikişinas, mimar, doktor, diş hekimi, Türk ve yabancı gazeteciler gibi en güzide ve tanınmış şahsiyetlerden oluştuğunu belirten gazete böylelikle yarışmanın etkisini artırmaya çalışmıştır ("1931 Güzellik Kraliçesi Bugün...", 1931, s. 1).

Üçüncüsü 1931'de yapılan yarışmada Naşide Saffet Hanım birinci, Saniha Hanım ikinci ve Selma Hanım üçüncü seçilmiştir ("Naşide Saffet..." 1931, s. 1). Güzellik yarışmalarına gelen eleştirilere cevap veren Yunus Nadi, asırlardan beri Türk kadını adeta hayattan tecrit etmiş ve Türk cemiyetini medeniyet ve modernleşme yarışında dışarda bırakmış bir takım adet ve gelenekleri kıldıklarını iddia ederek şöyle demiştir:

"Biz Türk kadını hayatta nasibinin dört duvar arasına hapsolünmek ve kalın çullarla sınıksız örtünmek olmadığını söyledik. Eski vaziyet Türk kadınlığına hakaret olduğu kadar Türk cemiyeti için de tedavisi elzem bir mefluciyetti. Güzellik yarışmaları ile bu yeni ve hakikî hayatımıza terbiyevi bir adım ilave edebilmek ümidindeyiz. Fazla olarak Türk kadını bizi yanlış bilen medeni dünyaya hakiki çehre ve kıyafeti ile fiilen ve maddeten arz etmiş oluyorum... Mübeccel Namık Hanımın, Şakir Hanımın pek güzel ifa etmiş oldukları bu milli vazifeyi Naşide Saffet Hanımın dahi muvaffakiyetle ifa edeceğinden biz emin bulunuyoruz."(Nadi, 1931, s. 1; 3).

Naşide Saffet'in öğretmen olması, Saniha Halit Hanımın ise öğrenci olması toplumda rahatsızlığa yol açmıştır. Maarif Vekili konuyu yakından incelemiş, Naşide Saffet hakkında tahkikat açılmış ve öğrencilerin bu tür yarışmalar katılmaları yasaklamıştır ("Talihsiz Kraliçe", 1931, s. 8). Maarif Vekili Esat Bey "Memleket çocuklarının tahsil ve terbiyelerini ellerine tevdi ettiğimiz muallimlerimizin mevcut nizam ve talimatnamelere göre hareketi ilk şarttır" demiştir. Bu beyanata tepki gösteren Cumhuriyet güzellik yarışmalarına üç senede üç yüz Türk kızının katıldığını ve bunların güzellik yarışmasına girmekle yüz kızartacak bir harekette bulunmadıklarını ileri sürmüştür. Gazete "edep ve terbiye dairesinde bedî bir yarışmaya girmenin bir ayıp, bir cürüm addedildiği günler maziye karışmıştır" diyerek hiç bir yerde bu tür yarışmaların ahlâka aykırı olarak görülmediğini iddia etmiştir ("Güzellik Müsabakası Etrafında Dedikodu!", 1931, ss. 1-2). Gazete devam eden tartışmalara oldukça uzun cevaplar vermiştir. Güzellik yarışmasının ahlâk itibarıyla temiz bir yarışma olduğunu iddia eden gazete güzellik yarışmasına katılmanın ayıp olmadığını aksine güzelliğin bir mezziyet olduğunu belirtmiştir ("Maarif Vekili Esat Bey...", 1931, s. 1). Gazete "bazı gazetelerin çirkin neşriyatına güzel ve müskit cevap, halkın bu tezahürüdür" diyerek yarışmaları halka mal etmeye çalışmıştır ("Kraliçe Evvelki Gece..." 1931, s. 1). Bakanın beyanından kısa bir süre sonra Naşide Saffet Hanım istifa etmiştir. Bu tartışma Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine geçişte aslında kadına yönelik bakış açısında şeklen değişiklik olmakla birlikte temelde büyük bir değişikliğin olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim güzellik yarışmalarına katılması istenen kadınlar, kamusal alanda yer almak veya siyasete girmek istediklerinde hem muhafazakâr hem de cumhuriyetçiler buna karşı çıkmıştır.

Naşide Saffet Hanım Paris'te düzenlenen yarışmada dördüncü olunca umutlar biraz olsun artmıştır ("Naşide H. Müsabakada...", 1931, s. 1). Ayrıca Naşide Hanım'ın Avrupa'nın güzel göz kraliçesi seçilmesi Cumhuriyet gazetesi için bir teselli olmuştur ("Naşide H. Avrupa'nın...", 1931, s. 1).

Paris'teki yarışmadan sonra Naşide Saffet Hanım, Fransızların kontrolündeki Müslüman memleketi olan Cezayir'e götürülmüş ve burada Müslüman bir kadının ne kadar Avrupahlaştığı gösterilmiştir ("Naşide H. Cezayir'de", 1931, s. 1).

7 Nisan 1931'de Türkiye'ye döndükten sonra radyoda halka hitap eden Naşide Saffet Hanımın onuruna balo düzenlenmiştir. Gazete yarışmada dereceye girememesine rağmen bütün dünya gazetelerinin Naşide Saffet ile ilgilendiğini ve Türk kadının geçirdiği büyük inkılabı bütün dünyanın öğrendiğini iddia etmiştir ("Bütün Dünya Gazeteleri..." 1931, s. 1). Naşide Saffet Hanımla ilgili 1931 yılında *Cumhuriyet*'te 60'ın üzerinde haber yapılmıştır.

1932 Yılı Güzellik Yarışması

Üç yıl boyunca düzenlenen yarışmalarda Türk kızlarının dereceye girememesi yarışmalara olan ilgiyi azaltmış ancak *Cumhuriyet* 1932 yılında yeni bir güzellik yarışması daha düzenleyerek bu konudaki kararlılığını ortaya koymuştur. Hazırlıklarına 1931 yılının ikinci yarısında başlanılan yarışmanın şartlarında kısmi bir değişiklik yapılarak yarışmaya katılmak isteyenlerin fotoğraf göndermeleri mecburi olmaktan çıkarılmıştır ("Güzellik Müsabakası", 1931, ss. 1-3). Yarışmaya teşvik için Naşide Saffet Hanımın Avrupa'da dördüncü olduğu hatırlatılmış ve onun Türk kızlarına hitaben yazdığı mektubu gazetede yayımlanmıştır. Naşide Saffet yarışmayı hayatının en mesut günleri olarak anmış, Paris, Nice, Lyon ve Cezayir'de geçirdiği güzel günlerden ve bunu yarışma sayesinde elde ettiğinden bahsetmiştir. Naşide Saffet "Çarşaftan ve esaretten kurtulmuş Türk kadınlığını ve Türk kadınlığının asil ve kibar güzelliğini henüz bizi tanımayan yabancı memleketlere göstermek millî bir vazifedir. Bu vazifeyi geçen sene ben ifa ettim. Bu sene, benden çok daha güzel bir hemşiremin, diğer Avrupa güzelleri arasında aynı vazifeyi ifa etmesini temenni ederim." diyerek Türk kızlarının yarışmaya katılmasını teşvik etmiş ve yarışmanın esas amacını açıklamıştır ("1931 Kraliçesinden Güzeli...", 1931, ss. 1-2). Naşide Saffet, Kemalist kadın profilinin bir yansıması olarak vazifesini yerine getirmiştir. Öğretmen olarak millî bir vazife yapmasına izin verilmeyen Naşide Saffet Hanım yabancı memleketlerde arzı endam ederek millî bir vazifeyi yerine getirmiştir. Bu durum kadına çizilen alanın cumhuriyet elitleri tarafından nasıl belirlendiğini gösteren bir örnektir.

"Avrupa Türk güzelini bekliyor" diyen gazete 2 Temmuz 1932'ye kadar genç kızları yarışmaya davet eden haberler yapmaya devam etmiştir. 1932'de Belçika'da yapılacak olan dünya güzellik yarışmasında birinci olana 100 bin franklık mücevher verilmesi planlanmıştır. Yarışmanın organizatörleri Türkiye'nin bu yarışmaya katılımını özellikle rica etmişlerdir. Gazete bu yarışmayı düzenlemelerindeki en önemli sebebi "dünya güzellik yarışmasına bir Türk kızının Türkiye lehinde büyük bir propaganda vesilesi olacaktır" şeklinde açıklayarak şöyle demiştir:

"Avrupa ve Amerika, her şeye rağmen bizi hala tanımaz. İlk Güzellik Yarışmasında kraliçe intihap edilen Feriha Hanımın resmi Amerika gazetelerinde çıktığı zaman, bir gazete bu resmin altına biz Türkleri zenci zannederdik. Meğer bizim gibi beyaz ve güzel imişler, diye bir fıkra yazmıştı. Kaç senedir bütün dünya gazetelerinde Güzellik Kraliçelerimizin resimleri ve bu münasebetle Türkiye ve Türk kadınlığı hakkında yazıyor, intişar ediyor ve bizi tanımayanlara, tanıtmaya vesile oluyor. Bu çeşit neşriyatı dünya gazetelerine yaptırmak için milyonlar sarf

etmek lazımdır. Yarışmaya giren kızlarımız, bedava, güzel bir seyahat yapmakla kalmayacaklar, aynı zamanda millî bir vazifeyi ifa olacaklar. Bugünden itibaren kayıt muamelesi başlıyor. Yarışmamıza girmek için Türk tebaası, evlenmemiş, 16 ila 25 yaşında ve namuslu olmak kâfidir. Yarışmaya iştirak edecek hanımların isimleri, resimleri geçen yarışmada olduğı gibi neşredilmeyecektir. Yalnız arzu edenlerin resimleri neşrolunacaktır. Yarışma, idarehanemizde hafta olarak balo kıyafetiyle icra edilecektir. Hanımların isimleri ve hüviyetleri hakem heyetine de söylenmeyecek yalnız numaraları ile yarışmaya gireceklerdir. Türk kızları bu fırsatı kaçırmayınız. Temmuzun ilk günlerinde yarışmanın bitmiş olması lazımdır. İstical ediniz.” (“Güzellik Müsabakasına Kayıt...” 1932, ss. 1-2).

Cumhuriyet Türk kızlarını yarışmaya teşvik için Türklerin rakip olarak gördüğü Yunanlıları kullanmıştır. Gazete 1930 yılında Avrupa güzeli ve dünya ikincisi olan Yunan güzeli Mel Diplaraku’nun fotoğrafını yayımlayarak Türk kızlarını bu konuda teşvik etmiştir (“Yalnız On Gün Kaldı”, 1932, s. 1). Avrupa’da yapılacak olan güzellik yarışmasına bir Türk kıızı göndermekte kararlı olan gazete yapılan bütün inkılap ve reformlara rağmen Avrupa ve Amerika gibi medeni ülkelerin Türkiye’yi hala iyi tanımadıklarını ileri sürerek güzellik yarışmalarının Türkiye’nin değışen yüzünü diğeri medeni ülkelere göstermek için çok iyi bir fırsat olduğunu belirtmiştir. “Güzel Türk kızları, Avrupa’da Türk’ün şerefini temsil etmek istemez misiniz?” ve “Türk kızları, millî bir vazife sizi bekliyor!” başlıklarıyla gazete güzellik yarışmasına katılımı millî bir vazife imajı ile sunmuştur. Böylelikle güzellik yarışmanın halk tarafından millî bir mesele olarak görülmesini sağlamak istemiştir. Yapılan haberlerde sürekli Türklüğe vurgu yapılması Cumhuriyet döneminde yapılmak istenilen ulusçuluğun satır arasına sızmış halidir. Cumhuriyet bu millî vazifeyi üzerine almış ve yaklaşık olarak iki hafta boyunca bu vazifeyi yapmaya çağırın haberler yapmıştır.

Yarışmanın jürisi dönemin birçok ünlü isminden oluşmaktaydı. Farklı sahalarda ön planda olan kişilerin jüriye dâhil edilmesindeki amaç yarışmayı topluma yaymanın ve gündemde tutmanın bir yoluydu. 2 Temmuz 1932’de yapılan yarışmada Keriman Halis birinci seçilmiştir. Cumhuriyet bu haberi okuyucularına şu şekilde duyurmuştur:

“En Güzel Türk Kızı. Keriman Halis H. 1932 Türkiye Güzellik Kraliçeliğine intihap edildi. 1932 Türkiye Güzellik Kraliçesi Keriman Halis Hanım, 18 yaşında ve “Hızır” yangın söndürme aleti acentası Halis Bey’in kızıdır. Orta tahsilini yapmıştır ve biraz Fransızca konuşmaktadır. Ortadan uzun boylu narin yapılı, elleri ve ayakları küçük, vücudu gayet mütenasıptir. Saçları kesik değildir; ensesinde gayet zarif bir suretle toplu saçlarının çevrelediğı yüzünde, tam bir Türk güzelliğı vardı. Zekâ ve masumiyet, on sekizinci baharının tatlı ışığı içinde birleşiyor” (“1932 Güzellik Kraliçesi...”, 1932, s. 1;5).

Keriman Halis’in birinci olduğı yarışma noter huzurunda yapılmış, birincilik noter mazbatasıyla onaylanmış ve bu mazbata gazetede yayımlanmıştır (1932 Güzellik Kraliçesi..., 1932, s. 5). Keriman Halis onuruna ayrıca Taksim bahçesinde bir müsamere düzenlenmiştir. Müsamereye ses kraliçesi H. Şakir Hanım ile 1929 güzeli Feriha Hanım, 1930 güzeli Mübeccel Hanım, 1931 güzeli Naşide Saffet ve 1932 güzeli Keriman Halis birlikte katılmıştır. Gazete bu buluşmayı “beş kraliçe bir arada” başlığıyla okuyucularına duyurmuştur. Keriman Halis 7 Temmuz 1932’de ise halka takdim edilmiştir (“Kraliçe Yarın Akşam...”, 1932, s. 1).

“Keriman H. Dünya güzellik tacını giyecek mi?” başlığıyla verdiği haberde *Cumhuriyet* Keriman Halis’in şansını değerlendirmiştir (“Keriman H. Dünya...” 1932, s. 1). Belçika’nın Spa şehrinde düzenlenen dünya güzellik yarışmasına Türkiye adına katılan Keriman Halis Hanım burada birinci seçilmiştir (“Türkiye Güzeli Keriman Halis...”, 1932, s. 1). Yunus Nadi’nin Keriman Halis’in yarışmada birinci olması sebebiyle kaleme aldığı yazıda yarışmanın amacını açıkça görmek mümkündür. *Cumhuriyet*’in dört senelik mesaisinin en semereli neticesini verdiğini yazan Nadi, Belçika’da kazanılan başarının millî bir başarı olduğunu ve bin yıldan beri esir hayatı yaşayan Türk kadının özgürlüğüne kavuşması olarak değerlendirerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Bu netice Türk kadınlığı nam ve hesabına bütün milletçe hakikaten iftihar edebileceğimiz bir neticedir... Avrupa’nın harem hayatı olarak andığı bu hapis ve esaret hayatından kurtulduktan sonra Türk kadının Avrupa ve Amerika’daki hemcinslerinden hiçbir şekil ve surette farksız ve yüksek bir mahlûk olduğunu gösterecek her fırsattan istifade etmek lazımdı. İşte kendimizce pek zaruri gördüğümüz mülahazalarladır ki dünya güzellik yarışmalarına iştirak etmek için var gücümüzle çalışmağa koyulduk... Nihayet Keriman Halis Hanım dünya güzelliğine namzet yirmi sekiz milletin mümessili içinde birinciliği kazanarak Dünya güzeli olup çıktı. Zaten Belçika’da kazanılan netice şahsi olmaktan ziyade millidir. Dünya güzeli intihap olunan K. H. Hanımın şahsında yüksek faziletli ve yüksek kabiliyetli Türk kadınıdır ki bütün dünya muvacehesinde kendisine layık olan mevkii kazanmış oluyor.” (Nadi, 1932, s. 1).

Keriman Halis’in dünya güzellik kraliçeliğine seçilmesi *Cumhuriyet*’te büyük sevince sebep olmuş ve Türkiye’de gündem olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk ise *Cumhuriyet*’e verdiği özel demecinde şunları söylemiştir:

“Türk ırkının necip güzelliğinin daima mahfuz olduğunu gösteren dünya hakemlerinin bu Türk çocuğu üzerindeki hükümlerinden memnunuz. Fakat Keriman Ece, hepimiz iştittığımız gibi söylemiştir ki, o, bütün Türk kızlarının en güzeli olduğu iddiasında değildir. Bu güzel Türk kızımız, ırkının kendi mevcudiyetinde tabii olarak tecelli ettirdiği güzelliğini dünyaya, dünya hakemlerinin tasdiğiyle tanıttırması olmakla elbette kendini memnun ve bahtiyar addetmekte haklıdır. Türk milleti, bu güzel çocuğunu şüphesiz samimiyetle tebrik eder. *Cumhuriyet* gazetesi bu meselede Türk ırkının diğer dünya milletleri içinde mümtaz olan asil güzelliğini göstermek teşebbüsünü takip etmiş ve bunu dünya nazarında muvaffakiyetiyle intaç eylemiştir. Ondan dolayı bittabi bu vesile ile de takdir ve tebriklerimize hak kazanmıştır. Şunu da ilave edeyim ki, Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihi olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin Dünya Güzeli intihap edilmiş olmasını çok tabii buldum. Fakat Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı lüzumlu görüyorum: İftihar ettiğiniz tabii güzelliğinizi fenni tarzda muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık bir tekâmülün mütemadi tahakkukunu ihmal etmeyiniz. Bununla beraber aslı uğraşmaya mecbur olduğunuz şey analarımızın ve atalarımızın oldukları gibi yüksek kültürde, yüksek fazilette birinciliği tutmaktır.” (“Gazi Hz.”, 1932, s. 1).

Kadınların beden üzerinden dikkate alınmaları hususu rahatsız edici görüldüğünden, konuşma ve değerlendirmelerde asıl meselenin yüksek kültür ve yüksek fazilet olduğuna özellikle dikkat çekilmiştir. Kültürlü ve faziletli anneler ve ev kadınları yetiştirilmesi konusuna *Cumhuriyet*

özellikle parmak basarak, ulus devletin yeni nesillerinin yetiştirilmesi açısından kadınların eğitimi ve faziletli olması gerektiğini dile getirmiştir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk, Keriman Halis'in birinci seçilmesini olumlu bir gelişme olarak görürken asıl meselenin yüksek kültür ve yüksek fazilette birinciliği elde tutmak olduğunun altını çizmiştir. Birçok kişi Keriman Halis'i tebrik etmiştir. Keriman Halis ayrıca Türkiye'nin Brüksel elçisi tarafından ziyaret edilmiş ve resmen tebrik edilmiştir. Keriman Halis'in dünya kraliçesi seçilmesinin sadece Türkiye'de değil Belçika'da da büyük takdirle karşılandığını yazan *Cumhuriyet* Keriman Halis'i "dünyayı fetheden Türk kızı" olarak tanıtmıştır. Keriman Halis'in birinci olmasından sonra Feriha Tevfik ise "nihayet milli gayeye eriştik" yorumunda bulunmuştur ("Dünyayı Fetheden Türk Kızı", 1932, s. 1). Keriman Halis'in başarısını hakkında gazetede birçok yazı çıkmıştır. *Cumhuriyet*, Keriman Halis'in Türkiye'ye dönüşünü "Dünya güzelini on binlerce kişi karşıladı, tezahürat devam ediyor" başlığıyla duyurmuş ve o gün iki kez baskıya gitmiştir ("Dünya Güzeli...", 1932, s. 1). 3 Temmuz 1932-31 Aralık 1932 tarihleri arasında Keriman Halis ile ilgili *Cumhuriyet*'te 200'ün üzerinde haber yapılmıştır.

Keriman Halis'in birinci olması dünya basınında da yer almıştır. Amerikan *The Sketch*, Türk Güzellik Kraliçesi seçilen Keriman Halis Hanım'ın Spa'da düzenlenen yarışmada "Dünya Güzeli" seçildiğini belirttikten sonra onun 18 yaşında, uzun siyah saçları olduğunu ve Batı tarzında yapılmış abiye giydiğinden bahsetmiştir ("Miss Turkey", 1932, s. 236). Amerikan *The Citizen*, Türkiye'de yapılan 1932 güzellik yarışmasına çok az adayın katılmış olmasına atıfta bulunarak "Türkiye kendisini temsil edecek bir aday bulmakta oldukça zorlandığı göz önüne alındığında bu sonuç ilginçtir" yorumunda bulunmuştur ("Miss Universe", 1932, s. 1). *Nottingham Evening Post* ise İstanbul Belediyesi'nin başarısından dolayı şehrin bir sokağına Keriman Halis'in adını vermeyi ve ona bir villa hediye etmeyi kararlaştırdığını yazmıştır ("Pride in Beauty", 1932, s. 1). *London Times*, yarışmadaki başarıyı Türk kadınlarının kazandığı yeni özgürlüğün sembolü ve Türkiye'nin sonunda kendini tutan prangaları kırdığını gösteren bir kanıt olarak değerlendirmiştir (London Times, 1932, s. 11). İspanyol *Crónica*, Keriman Halis'i arka kapak yaparken *Estampa* ise Keriman Halis hakkında geniş bilgi vermiştir ("Miss Universe" 1932, s. 27). *Estampa* için Keriman Halis'le röportaj yapan Francisco Melgar (1932), onu örtüsüz özgür Türk kadını olarak tarif etmiş ve Keriman Halis'in üzerindeki bir tür ahlaki örtünün (hayâ perdesinin) ise hala onun gerçek doğasını gizlediğini belirtmiştir. Keriman Halis'in diğer güzellere benzemediğini yazan Melgar, Spa yarışmasında yer alan kızlar arasında Keriman Halis'in en saf, en erdemli ve tevazu sahibi yarışmacı olduğunu söylemiştir. "On sekiz yaşındaki bu kızın sadeliği, orijinal güzelliğine ek olarak, şüphesiz bir zaferin belirleyici nedeni olmuştur" diyen Melgar, Keriman Halis'in eğitilmiş bir kadın olduğunu memleketine döndüğünde de eğitimini tamamlayacağını belirtmiştir. Melgar, ayrıca onun bir eş bulana kadar ailesiyle birlikte yaşamaya devam edeceğini yazmıştır (s. 22).

Cumhuriyet döneminde genel olarak Batı tarzı yaşantı her alanda olduğu gibi aile ve kadınla ilgili konularda da gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Güzellik yarışmaları da bu amaçla desteklenmiş ve Türk kızlarının dünya güzellik yarışmalarına katılmaları için yoğun propaganda yapılmıştır. Bu propaganda ve destekler 1932 yılında Keriman Halis'in dünya kraliçesi seçilmesiyle başarıya ulaşmış ve Batı, Türkiye'nin bu konudaki çalışmalarını ve çabalarını onaylamıştır. Fatma Karabıyık Barbarosoğlu (2002) güzellik yarışmalarını Batı'nın Batılı olmayan ülkelere Batılılaşma yolunda

verdikleri bir başarı belgesi olarak değerlendirmiş ve temel prensibin Batılı olmayan kadınlarda Batılı kadınlar gibi giyindiğinde onlar kadar, hatta onlardan daha güzel olabilir esasına dayandığını belirtmiştir (s. 168). Bu bakımdan Keriman Halis'in dünya güzellik kraliçesi seçilmesi *Cumhuriyet* yöneticileri tarafından gidilen yolun doğruluğunun ispat edilmesi olarak yorumlanabilir (Özdemir, 2003). Keriman Halis'in son Şeyhülislâm'ın torunu olması onun devrimlerin yeni yüzü olarak seçilmesinde etkili olmuş olmalıdır (Caporal, 1982, s. 652). Keriman Halis rol model olarak düşünülmüş ve bu çerçevede çalışmalar yapılmıştır ("Keriman H. Genç...", 1932, s. 1).

Keriman Halis'in onuruna Taksim'de 15 Eylül 1932'de bir müsamere düzenlemiş ve halka takdim edilmiştir. Uzun süre gündemde kalan Keriman Halis çeşitli şehirlere ziyaretlerde bulunmuştur. Sadece Türkiye'ye değil aynı zamanda Müslüman ülkelere de rol model olması düşünülen Keriman Halis, yeni Cumhuriyetin yüzünü göstermek için Mısır'a gitmiş ve Mısır Meclisi ile farklı şehirlerini ziyaret etmiştir ("Dünya Güzeli Mısır'da!", 1933, s. 2). Amit Bein (2018), bu ziyaretin sebebini Türkiye'nin bölgedeki Müslüman çoğunluk toplumlarında Kemalist reformların olumlu bir imajını oluşturma çabası olarak değerlendirmiştir. Keriman Halis'in bu başarısı Feroz Ahmad'a (2002) göre Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünün onaylandığına yönelik anlam yüklü bir mesajdır (s. 109).

Türkiye dünya güzellik yarışmasına katılımının ikinci yılında kraliçelik tacıyla dönerken, serbest piyasa ekonomisine geçen Rusya Federasyonu'nun da yarışmaya katıldığı yıl birinci olması, bu hususta sadece kızların güzelliğinin yarışmada etkili olmadığı düşüncesini pekiştirmektedir. Batı-Hristiyan dünyasında güzellik yarışmasına katılmış bir Müslüman kızın dünya güzellik kraliçesi seçilişi oldukça anlamlıdır (Ahmad, 2002, s. 125).

1933 Yılı Güzellik Yarışması

Kasım 1932'de 1933 yılının güzellik yarışması için çalışmalar başlamıştır. *Cumhuriyet* gazetesi Keriman Halis'in dünya birincisi olmasıyla sebebiyle Türkiye'nin dünya güzellik yarışmasını düzenleme hakkı elde ettiğini ve bu yılki yarışmanın oldukça önemli olduğunu yazmıştır ("1933 Güzellik Müsabakası...", 1932, s. 1). 9 Şubat 1933'te 28 adayın katıldığı 1933 Türkiye güzellik yarışmasında Nazire Hanım birinci, Feriha Hanım ikinci ve Fatma ile A. Hanımlar da üçüncü olmuştur ("Nazire H. Türkiye...", 1933, s. 1).

1933 yılında yapılan yarışmada şike olduğuna dair iddialar ortaya atılmıştır. Nitekim 1950'ye kadar başka yarışma yapılmamıştır. Cumhuriyetin modernleşme projeleri için mihenk taşı olarak seçilen Türk kızları yeni Cumhuriyetin ne kadar "medeni" olduğunu dünyaya ilan etmek için, önce "millî görev" deyip sahneye çıkarılmış, görevini tamamlayınca da, bu tür yarışmaların "millî hasletlerimize uymadığı" gerekçesiyle sahneden alınmıştır (Koca & Koç, 2010, s. 272).

Atatürk döneminde düzenlenen tüm güzellik yarışmalarının sunuculuğunu jüri içinde de yer alan Peyami Safa üstlenmiştir. Beş yarışmayı da 6. Noter Galip Bingöl onaylamıştır. Yarışmaya katılan adayların fotoğraflarını ve filmlerini Ferit İbrahim (Özgürar), Foto Femina, Foto Süreyya, Foto Weinberg, Foto Ethem, Foto Eleni çekmiştir. İlk dört yarışma Turkuaz Salonları'nda, son yarışma ise Maksim Salonu'nda yapıp neticesi Tokatlıyan'da açıklanmıştır. Yarışmalar genelde üç tur şeklinde

düzenlenmiştir. Gazete okurları yayınlanan kuponları gazeteye göndererek yarışmalara dâhil olmuşlardır. Yarışmaya katılan adaylara çeşitli hediyeler sunulmuş ve bu yolla ürünlerin reklamları da yapılmıştır. Kolonya, el aynası, güzellik iksiri, diş fırçası, macunu ve suları, lavanta, şoson, çikolata, boya, yelpaze, eldiven açma maşası, ipek eşarp, makyaj malzemesi, kolye, elektrikli fön, elektrikli maşa ve elektrikli ütü, lüks kadın şapkası, iskarpin, krem, kartpostal, diş bakımı, elbiselik kumaş, balo ayakkabısı, ipek sabahlık, ipek çorap, seyahat çantası, korse, güzellik bakım ürünleri, seyahat ve para ödülü gibi çeşitli ödüller verilmiştir (Çetinkaya, 2021). Verilen hediyelere bakıldığında kadının genç kalma, moda ve güzellik vb. kavramlar altında hem bir araç hem de bir pazar olarak algılandığı ve kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç

Cumhuriyetin ilk yıllarında genelde Türk toplumunu özelde de Türk kadınına modern görünüme ve statüye kavuşturmak için birçok adım atılmıştır. Bu dönemde kadına yönelik atılan adımlar kısmen tedrici olmuştur. Mesela kanuni yaptırımlara başvurularak tesettürün kaldırılmaya çalışılmasının ülke çapında oluşturacağı derin infiali göz önünde bulunduran Mustafa Kemal Atatürk, başlangıçta modern (Batılı) giyimin yaygınlaştırma imasını çeşitli yollarla teşvik etmiştir (Aktaş, 1989, s. 134). Toplumda kadını Batılı bir görünüme kavuşturmak için güzellik yarışmaları önemli bir aygıt olarak kullanılmıştır. Dönemin yöneticileri topluma rol model olacak kızların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bu yarışmalara çoğu zaman bizzat katılmasalar bile bu yöndeki faaliyetleri desteklemişlerdir.

Cumhuriyet gazetesi güzellik yarışmalarının toplumda kadını dönüştürmenin bir sembolü ve aracı olmasının öneminin farkında olarak düzenleme işini üzerine almıştır. 1925 yılında güzel bacak yarışmalarıyla başlayan süreç güzellik yarışmalarıyla devam etmiştir. *Cumhuriyet*'in 1925 yılında düzenlenen güzel bacak yarışmasına 4, 1929 güzellik yarışmasına 125, 1930 güzellik yarışmasına 42, 1931 güzellik yarışmasına 71, 1932 güzellik yarışmasına 50 ve 1933 güzellik yarışmasına ise 28 aday katılmıştır. 15 yaşından küçüklerin ve bar kadınların katılmasının yasak olduğu bu yarışmalara her namuslu Türk kızının katılabilemesinin önü açılmıştır. Ancak yarışmalara daha çok şehirlerde yaşayan orta ve üst zümreye mensup olan Müslüman ve gayrimüslim ailelerin kızları katılmıştır.

Güzellik yarışmalarıyla ilgili 1929-1933 döneminde *Cumhuriyet* gazetesinde yüzlerce haber, yorum ve reklam yapılmıştır. Genelde ilk sayfada verilen bu haber ve yorumların yoğunluğu 1932 yılında Keriman Halis'in dünya birinci olmasıyla en üst düzeye ulaşmıştır. Güzellik yarışmaları ile ilgili duyurular ve diğer adaylarla ilgili haberler göz önüne alındığında gazetenin oldukça yoğun bir şekilde konuyu işlediği ve gündemde tuttuğu görülmektedir. Gazete, Avrupa ve Amerika'da düzenlenen güzellik yarışmalarının bir benzerinin Türkiye'de de yapılmasının Türk kadının ve Türkiye'nin dünyaya tanıtılmasında önemli bir fırsat olacağını iddia etmiştir. Bu yarışmaları millî bir mesele olarak gören gazete yarışmaya katılan adayların millî bir görevi yerine getirdiklerini ileri sürmüştür. Güzelliğin yeni bir millî vazife sahası olarak belirlenmesi, Yunanlıların, Fransızların vb. güzelleri varken bizim neden yok düşüncesi Batılılaşma yolunda atılan Batı karşısında yarışılan sahalardan biri olmuştur. 1929 dünya ekonomik krizinin yaşandığı bir dönemde "biz ve öteki" kavramı üzerine temellendirilen güzellik yarışmaları, milliyetçi bir anlayışla Türk kadının dünyanın

diğer uygar kadınlarından geri olmadığı ve cumhuriyetin Osmanlı Devleti ile zihnen de koptuğunun bir ispatı olarak düşünülmüştür. Yarışmalar bir yandan millî bir vazife sayılırken diğer yandan kadın bir öğretmenin güzellik yarışmasına katılmasına büyük tepki gösterilmiştir. Bu da ataerkil bir düzende kadın konusunda ikilemin devam ettiğini göstermektedir.

Gazete namus kavramına da sıklıkla vurgu yaparak güzellik yarışmalarına yönelik halktan gelebilecek tepkileri önlemek istemiştir. Ancak yarışmalara çeşitli tepkiler ve eleştiriler gelmiştir. *Vakit* gazetesi bazı Darülfünun hocalarının toplumun ahlakını bozduğu gerekçesiyle bu yarışmaları eleştirmesine sert tepki verirken, *Cumhuriyet* gazetesi yarışmalara tepki gösterenleri Cumhuriyetçi Türkiye'yi dünyanın gerisinde tutmaya çalışmakla suçlamıştır. Nitekim yarışmayı eleştiren Darülfünun 1933 yılında inkılaplara yeterince destek olmamakla itham edilerek kapatılmıştır.

Cumhuriyet adayların görünürlüğünü artırmak için onların fotoğraflarını her gün ilk sayfada basmıştır. Okurları aracılığıyla güzellik yarışmalarının toplum tarafından kabulü için zemin oluşturmak isteyen gazete, yarışmayı halka mal etmek için vatandaşlara yarışmayla ilgili fikirlerini sormuş ve yarışmaya oylarıyla katılmalarını istemiştir. Yarışmalarda birinci seçilen kızların sadece dış görünüşleri ile değil yaşam şekilleriyle de Türk toplumuna örnek olması düşünülmüştür. Bu amaçla yeni Türk kadının imajını sergilemek için yurt içinde ve yurt dışında güzellik kraliçelerinin katıldığı birçok gezi organize edilmiş, balo ve müsamere düzenlenmiştir.

Atatürk döneminde Batı tarzı bir yaşantı kurulması amacıyla basın bir araç olarak yoğun kullanıldığı görülmektedir. Gazete ve dergiler aracılığıyla önceleri Batılı artist ve aktrislerin fotoğraflarına yer verildiğinin görüldüğü cumhuriyet dönemi basınında sonraları Türk vatandaşlarına da benzer roller verildiği müşahade edilmektedir. Bu rollerde kadınların özel bir yeri vardı. Erkeklerle hitap edecek Batı görünümlü kadın profilinin Türk kadınları üzerinden kendisini göstermesi için gayret sarf edilmiştir. Bu bakımdan güzellik yarışmaları beden güzelliğinin ön planda tutulduğu ve herkesin önünde sergilendiği bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yarışmalar Türkiye'nin dünyadaki otoriter rejimlerden kendisini ayırt etmesi açısından bir tür tanıtım ve Türkiye'nin kadın özgürlüğü karışıklığını kapatmak için bir paravan vazifesi görmüştür. Ayrıca bu yarışmalar kadını pazar ekonomisinin bir aracı haline getiren uygulamalardan biridir. Cumhuriyet döneminde kadının görünümü üzerinde yapılan değişikliklere rağmen Kemalistler de dâhil olmak üzere toplumda kadına bakışın çok değişmediği görülmektedir.

Kaynakça

- 1929 Türkiye güzellik kraliçesi intihap edildi. (1929, 3 Eylül). *Cumhuriyet*, 1.
 1930 Dünya kraliçeliği. (1930, 4 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1.
 1930 Güzellik kraliçesi: Mübaccel Namık Hanım. (1930, 13 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
 1930 Kraliçemiz. (1930, 20 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1.
 1931 Güzellik kraliçesi bugün... (1931, 18 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
 1931 Kraliçesinden güzel Türk kızlarına. (1931, 26 Aralık). *Cumhuriyet*, 1, 2.
 1931 Kraliçeliği. (1930, 23 Eylül). *Cumhuriyet*, 3.
 1931 Güzellik kraliçeliğine... (1931, 16 Ocak) *Cumhuriyet*, 1.

- 1932 Güzellik kraliçesi intihap edildi. (1932, 3 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1, 5.
- 1933 Güzellik müsabakası pek yakında başlıyor. (1932, 2 Kasım). *Cumhuriyet*, 1.
- Ahmad, F. (2002). *Modern Türkiye'nin oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Aktaş, C. (1989). *Tanzimat'tan günümüze kılık kıyafet ve iktidar* (1. Baskı). İstanbul: Nehir Yayınları
- Akşit, E. E. (2005). *Kızların sessizliği*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Arat Z. F. (1998). Kemalizm ve Türk kadını. Ayşe Berktaş Hacımirzaoglu (Haz.), *75 yılda kadınlar ve erkekler içinde* (ss. 51-70). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Arsan, N. (1959). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Aynı şeyi biz niye yapmayalım? (1929, 4 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Bein, A. (2018). There she is, miss universe: Keriman Halis goes to Egypt, 1933. Kate Fleet & Ebru Boyar (Eds.), *Middle Eastern and North African Societies in the Interwar Period içinde* (ss. 144-163). Leiden: Brill Publishing.
- Bizim Aile. (1998, Şubat). s. 97, 12.
- Burunsuz, A. G. (2015). *Türk magazin dergilerinde güzellik yarışmaları: Ses dergisi örneğı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bütün dünya gazeteleri Naşide H.İa meşgul. (1931, 10 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Caporal, B. (1982). *Kemalizmde ve kemalizm sonrasında Türk kadını*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Çetinkaya, G. S. (2021). Atatürk dönemi güzellik yarışmaları. *Atatürk Ansiklopedisi*. 17.12.2021 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-guzellik-yarismalari/> adresinden edinilmiştir.
- Doğramacı, E. (1985). Cumhuriyet döneminde Türk kadını. *Erdem*, 1(1), 111-124.
- Durakbaşı, A. (1998). Cumhuriyet döneminde modern kadın ve erkek kimliklerinin oluşumu: Kemalist kadın kimliği ve münevver erkekler. Ayşe Berktaş Hacımirzaoglu (Haz.), *75 yılda kadınlar ve erkekler içinde* (ss. 29-50). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Dünyayı fetheden Türk kızı. (1932, 4 Ağustos). *Cumhuriyet*, 1
- Dünya güzeli kim? (1930, 3 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1.
- Dünya güzeli Mısır'da. (1933, 23 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Dünya güzeli on binlerce kişi karşıladı. (1932, 31 Ağustos). *Cumhuriyet*, 1.
- En güzel Türk kadını. (1929, 5 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Ertunç, A. C. (2004). *Cumhuriyetin tarihi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Gazi Hz. (1932, 3 Ağustos). *Cumhuriyet*, 1.
- Genç kızlar arasında bir müsabaka açıyoruz. (1929, 10 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Göksel, B. (1984). Atatürk ve kadın hakları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(1), 213-235.
- Gönlüal, İ. (1988). Atatürk inkılabının gerekçesi. *Erdem*, 4(12), 896-913.
- Güngör, N. (2010). Giriş. Nazife Güngör (Der.), *Cumhuriyet döneminde iletişim kurumlar, politikalar içinde* (ss. 9-14). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güzel bacaklı hanımlar. (1931, 5 Ocak). *Vakit*, 1-2.
- Güzel bir ses dinlemek. (1930, 7 Haziran). *Cumhuriyet*, 5.
- Güzeller resimlerinizi gönderiniz. (1929, 10 Mart). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzeller fırsatı kaçırmayın. (1931, 5 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzellik kraliçemiz. (1930, 23 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzellik müsabakamız. (1929, 7 Mart). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzellik müsabakamız. (1929, 3 Eylül). *Cumhuriyet*, 1.

- Güzellik müsabakası. (1930, 12 Aralık). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzellik müsabakası. (1931, 30 Aralık). *Cumhuriyet*, 1-3.
- Güzellik müsabakası. (1929, 8 Mart). *Cumhuriyet*, 1.
- Güzellik müsabakası etrafında dedikodu! (1931, 21 Ocak). *Cumhuriyet*, 1-2.
- Güzellik müsabakasına kayıt bugün başladı. (1932, 18 Haziran). *Cumhuriyet*, 1-2.
- İstanbul en güzel bacaklı kadını kim? (1931, 4 Ocak). *Vakit*, 1-2.
- Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Karabıyık Barbarosoğlu, F. (2002). *Moda ve zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kayıt bugün başlıyor. (1930, 14 Ocak). *Cumhuriyet*, 4.
- Keçeci Kurt, S. (2015). II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı kadın dergilerinde aile ve evlilik algısı. *Belleten*, 79, 1073-1098.
- Keriman H. dünya güzellik tacını giyecek mi? (1932, 24 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1.
- Keriman H. genç kızlara ne tavsiye ediyor? (1932, 2 Eylül). *Cumhuriyet*, 1.
- Koca, E. & Koç, F. (2010). Güzellik yarışmalarının Türkiye'deki moda bilincinin oluşumuna etkileri. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2(1), 262-288.
- Kocakaya, H. (2009). *Atatürk dönemi güzellik yarışmaları ve Keriman Halis*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Kraliçe evvelki gece pek çok alkışlandı. (1931, 24 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Kraliçe hareket ederken. (1930, 30 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Kraliçe Paris'e gidiyor. (1930, 14 Ocak). *Cumhuriyet*, 1-3.
- Kraliçe yarın akşam halka takdim ediliyor. (1932, 6 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1, 6.
- London Times. (1932, 12 Kasım). 11.
- Maarif vekili esat bey beyanatını tazvih etti. (1931, 23 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Melgar. F. (1932). Miss universo habla para los lectores e estampa. *Estampa*, 20 Ağustos 1932, 22-23.
- Memleketimizde ilk defa... (1925, 6 Eylül), *Cumhuriyet*, 1.
- Miss universe. (1932, 1 Ağustos). *The Citizen*, 1.
- Miss universe. (1932, 7 Ağustos). *Crónica*, 27.
- Miss Turkey. (1932, 10 Ağustos). *The Sketch*, 236.
- Mübeccel Hanım. (1930, 2 Temmuz). *Cumhuriyet*, 1-15.
- Müsabakaya iştirak için isticat ediniz. (1931, 12 Ocak). *Vakit*, 1-5.
- Müsabaka şeraitini yarın ilan ediyoruz. (1929, 9 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Nadi, Y. (1931, 21 Ocak). 1931 senesi Türk güzeli. *Cumhuriyet*, 1-3.
- Nadi, Y. (1932, 2 Ağustos). Kraliçemizin parlak zaferi. *Cumhuriyet*, 1.
- Naşide H. Avrupa'nın güzel göz kraliçesi oldu. (1931, 15 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Naşide H. Cezayir'de. (1931, 23 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Naşide H. müsabakada dördüncülüğü kazandı. (1931, 12 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Naşide Saffet H. 1931 kraliçesi oldu. (1931, 19 Ocak). *Cumhuriyet*, 1.
- Nazire H. Türkiye 1933 kraliçesi oldu. (1933, 10 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Özdemir, U. (2003). Türkiye'de kadın kıyafetinde modernleşme süreci ve medyanın etkisi. *Köprü Dergisi*, 84, 51-83.
- Özkaya, Y. (1990). Atatürk biyografisinde sayfalar II (1923-1928). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 6(18), 507-538.

- Paris sefirimizin kraliçeyi ziyareti. (1930, 4 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Paris'ten telgraf cumhuriyet. (1930, 6 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Pride in beauty. (1932, 7 Eylül). *Nottingham Evening Post*, 1.
- Sancar, S. (2012). *Türk modernleşmesinin cinsiyeti*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şişman, N. (2003). *Emanetten mülke*. İstanbul: İz Yayınları.
- Talihsiz kraliçe. (1931, 22 Ocak). *Vakit*, 8.
- TDK (t.y.). 15.12.2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- The changing styles... (1925, 4 Ekim). *The Evening Star*, 108.
- Türk beauty wins... (1928, 14 Eylül). *The Evening Star*, 40.
- Türkiye'nin en güzel... (1929, 6 Şubat). *Cumhuriyet*, 1.
- Türkiye güzeli Keriman Halis H. dünya kraliçesi intihap edildi. (1932, 1 Ağustos). *Cumhuriyet*, 1.
- Türkiye'nin ilk güzeli. (1998). *Hürriyet*. 1.11.2021 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiyenin-ilk-guzeli-39008265> adresinden edinilmiştir.
- Yalnız on gün kaldı. (1932, 20 Haziran). *Cumhuriyet*, 1.
- Yıldız, F. (2019). Türkiye'de ilk güzellik yarışmaları ve basının öncü rolü: Genç Cumhuriyet'in asri güzelleri. *Etkileşim*, 4, 66-87.
- Zihnioğlu, Y. (2003). *Kadınsız inkılap*. İstanbul: Metis Yayınları.